

แนวทางป้องกันการตกเป็นเหยื่อหลอกรักออนไลน์ (Romance Scam)* Romance Scam Prevention Guidelines*

ชัชชญา โสภาคิรินทร์พย์**

Chatchaya Sopasirisup**

สุนีย์ กัลยะจิตร***

Sunee Kanyajit***

พัชราพรรณ นาคพงษ์****

Patcharaphan Nakpong****

■ บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสาเหตุและแนวทางป้องกันการตกเป็นเหยื่อหลอกรักออนไลน์ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ กำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้เสียหายหรือตกเป็นเหยื่อที่ได้ลงบันทึกประจำวันหรือแจ้งความกับสถานีตำรวจ จำนวน 10 ท่าน กลุ่มที่ 2 พนักงานสอบสวนระดับหัวหน้าจากกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (บก.ปอท.) และพนักงานสอบสวนระดับหัวหน้าจากศูนย์ปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ศปอส.ตร.) จำนวน 10 ท่าน และกลุ่มที่ 3 ผู้ดูแลระบบ จำนวน 2 ท่าน รวมจำนวนผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งสิ้น 22 ท่าน โดยการวิจัยนี้ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการศึกษาพบว่า สาเหตุที่ทำให้ประชาชนตกเป็นเหยื่อหลอกรักออนไลน์แบ่งออกเป็น 3 สาเหตุ ได้แก่

* นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม มหาวิทยาลัยมหิดล

* Master's Degree Students Program Criminology branch Justice and social services Mahidol University

** รองศาสตราจารย์ อาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม (หลักสูตรนานาชาติ) มหาวิทยาลัยมหิดล

** Associate Professor Course instructor Doctor of Philosophy Department of Criminology and Justice (International Program) Mahidol University

*** อาจารย์ประจำหลักสูตร ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม (หลักสูตรนานาชาติ) มหาวิทยาลัยมหิดล

*** Course instructor Doctor of Philosophy Department of Criminology and Justice (International Program) Mahidol University

Received: 28 May 2024 Revised: 20 August 2024 Accepted: 11 September 2024

(1) ขาดการรับรู้/ขาดประสบการณ์ (2) ความรัก ความหลง ชอบการแสดงความรัก และ (3) ความโลภ และแนวทางป้องกันการตกเป็นเหยื่อหลอกรักออนไลน์ประกอบด้วย 2 แนวทางหลัก ดังนี้ (1) การป้องกันผู้กระทำความผิด เช่น รัฐบาลควรเร่งปราบปรามบัญชีม้าซึ่งเป็นเครื่องมือในการก่อเหตุอาชญากรรมของมิจฉาชีพ และ (2) การป้องกันตนเองของเหยื่อโดยประชาชนต้องดำรงชีวิตด้วยการไม่ประมาทใช้สติคิดให้รอบคอบก่อนทำความรู้จักคนในโลกออนไลน์

คำสำคัญ: หลอกรักออนไลน์ (Romance Scam), การตกเป็นเหยื่อ, การป้องกันอาชญากรรม

■ Abstract

The purpose of this research is to study the causes and provide guidelines to prevent romance scam victimization. The qualitative research method was employed by conducting in-depth interviews with 22 key informants. There were 3 groups of key informants: 1) 10 victims who made the record or reported to the police station; 2) 10 chief inquiry officers from the Technology Crime Suppression Division (TCSD) and the Police Cyber Taskforce (PCT) of the Royal Thai Police; and 3) 2 system administrators.

The results revealed 3 causes of romance scam victimization: 1) lack of experience, 2) love, fascination, the habit of showing love, and 3) greed. Guidelines

to prevent romance scam victimization were proposed for 2 main schemes as follows,

1) suppression of offenders; for example, the government should accelerate the process of freezing proxy bank accounts used as a tool for offenders to commit crimes; and 2) victim's self-protection: people must live their lives carefully with conscious decision when making friends via online platforms.

Keywords : Romance Scam/ Victimization/ Crime Prevention

■ บทนำ

ในสังคมปัจจุบันนั้นขับเคลื่อนเข้าสู่ยุคดิจิทัล อินเทอร์เน็ตจึงเข้ามามีบทบาทกับชีวิตประจำวันของทุกคนในสังคม จากรายงาน Digital 2022 Global Overview เปิดเผยว่า ในปี 2022 จำนวนประชากรทั่วโลกมีอยู่จำนวน 7.91 พันล้านคน มีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทั่วโลก คิดเป็นสัดส่วน 62.5 เปอร์เซ็นต์ ของประชากรทั้งหมด มีผู้ใช้โทรศัพท์มือถือทั่วโลก 5.31 พันล้านคนหรือเท่ากับ 67.1 เปอร์เซ็นต์ นอกจากนี้ มีผู้ใช้โซเชียลมีเดียทั่วโลก 4.2 พันล้านคน หรือเท่ากับ 58.4 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียที่ได้รับความนิยมมากที่สุด คือ WhatsApp, Instagram, Facebook และ Wechat ตามลำดับ (Kemp, 2022) ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า เทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทกับชีวิตของทุกคน ประกอบกับสถานการณ์โควิด 19 ที่ทำให้เกิดมาตรการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social

Distancing) ทำให้ประชาชนหันมาใช้บริการ แอปหาคู่ออนไลน์มากขึ้น ทั้งนี้ อินเทอร์เน็ต สามารถเพิ่มโอกาสในการพบปะและสานสัมพันธ์ กับผู้คนใหม่ ๆ แต่ในทางตรงกันข้ามมันกลายเป็น ช่องทางที่เอื้อประโยชน์ต่อมิจฉาชีพในการ ก่ออาชญากรรมเพื่อหลอกเงินจากเหยื่อด้วย (Action Fraud, n.d.)

มิจฉาชีพดังกล่าวนี้ใช้ความรักเป็น เครื่องมือในการหลอกลวงหรือที่เรียกว่า หลอกรักออนไลน์ (Romance Scam) คือ การที่นักต้มตุ๋น (Scammer) ใช้เทคนิคทาง จิตวิทยาผ่านเทคโนโลยีต่าง ๆ ในการหลอกลวง ให้เหยื่อหลงเชื่อจนกระทั่งยินยอมให้สิ่งต่าง ๆ ที่พวกมันต้องการ โดยเริ่มต้นจากการสร้าง ตัวตนในโลกออนไลน์ปลอมขึ้นมาในโซเชียล มีเดียหรือเว็บไซต์หาคู่ต่าง ๆ ซึ่งข้อมูลที่น่ามา ใช้สร้างตัวตนในโลกออนไลน์ปลอมเหล่านี้ นำมาจากการขโมยข้อมูล เช่น ชื่อ ประวัติ และรูปภาพของคนอื่นแล้วเอามาตัดแปลงเป็น ข้อมูลของตนเองหรือไม่ก็สร้างข้อมูลปลอม ขึ้นมาเองทั้งหมด นักต้มตุ๋นมักเลือกเหยื่อที่มี ลักษณะคนอ่อนไหวและโดดเดี่ยว เมื่อพบ เป้าหมายที่ต้องการก็จะเริ่มกระบวนการ ในรูปแบบการก่ออาชญากรรมใน Social Network แล้วสานสัมพันธ์ต่อในช่องทางสื่อสารที่เป็น ส่วนตัวมากขึ้นจนเหยื่อหลงเชื่อ เมื่อนั้นนักต้มตุ๋น จะเริ่มแสดงความต้องการของตน เช่น พุดคุย เรื่องเงินบ่อยขึ้น หาข้ออ้างโดยสร้างสถานการณ์ หลอกให้เหยื่อโอนเงินมาให้ หรือหลอกล่อ ให้เหยื่อส่งของมีค่าให้กับตน ซึ่งการหลอกลวง เช่นนี้มักมาพร้อมคำสัญญาต่าง ๆ เช่น สัญญา มาจะมาแต่งงานด้วย สัญญาว่าจะมาสร้าง ครอบครัวด้วยกันกับเหยื่อ สัญญาว่าจะสร้าง

ธุรกิจร่วมกัน เมื่อเหยื่อโอนเงินหรือมอบ ทรัพย์สินสิ่งของมีค่าให้นักต้มตุ๋นหมดแล้ว หรือบางครั้งเหยื่อก็เริ่มรู้สึกได้ว่าการกำลัง ถูกหลอก พวกมันจะเปลี่ยนวิธีการหลอกล่อ ไปเรื่อย ๆ หรือไม่ก็บล็อกเหยื่อทันทีจนไม่สามารถ ติดต่อหรือหาตัวนักต้มตุ๋นได้ (Tossapon Tassanakunlapan, 2019, p. 32)

จากรายงานสถิติของ Federal Trade Commission (FTC) หรือคณะกรรมการ ว่าด้วยการค้าแห่งสหพันธรัฐของสหรัฐอเมริกา ระบุว่าในช่วงปี 5 ปีที่ผ่านมา ประชาชนสูญเสียเงิน กว่า 1.3 พันล้านดอลลาร์สหรัฐหรือราว 47,700 ล้านบาทกับคดีประเภท Romance Scam ตัวเลขพุ่งสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยในปี 2021 ทำสถิติสูงสุดที่ 547 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือราว 20,000 ล้านบาท เพิ่มขึ้น 6 เท่า จากปี 2017 และเพิ่มขึ้นเกือบ 80% เมื่อเทียบกับ ปี 2020 แนวโน้มในปี 2021 พวกนักต้มตุ๋น ก็ยังใช้ความรักในการหลอกลวง แต่พัฒนา มากกว่าเดิมโดยมักให้เหยื่อจ่ายด้วยสกุลเงิน ดิจิทัล (crypto currency) โดยสวมบทเป็น นักลงทุนที่ประสบความสำเร็จชักจูงเหยื่อ ให้ร่วมลงทุนพร้อมเป็นผู้ให้คำแนะนำ ส่วนมาก จะลงทุนเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนเงินตรา ต่างประเทศ เทรด Forex หรือ crypto currency เมื่อเหยื่อทำตามคำแนะนำการลงทุนนี้ก็จะ สูญเงินลงทุนไป (Fletcher, 2022) อีกทั้ง ในประเทศออสเตรเลีย ข้อมูลสถิติ จาก The Australian Competition and Consumer Commission (ACCC) ในปี 2016 ได้รับรายงาน คดีดังกล่าวมากกว่า 4,100 คดี โดยเหยื่อ จำนวน 25% สูญเงินมากกว่า 25 ล้านดอลลาร์ ซึ่งตัวเลขนี้เป็นจำนวนเงินที่สูญเสียซึ่งรวมแล้ว

มากกว่าคดีการหลอกลวง (Scam) ประเภทอื่น ๆ และพบว่า ทั้งผู้ชายและผู้หญิงถูกหลอกลวงไม่ต่างกันมากนัก ผู้ชายถูกหลอก 43% ผู้หญิงถูกหลอก 45% และเพศอื่น ๆ 12% แต่ถึงอย่างไร เพศที่เสียเงินมากที่สุดคือผู้หญิง 11 ล้านดอลลาร์ ส่วนผู้ชาย 7 ล้านดอลลาร์ ผู้ที่มีอายุ 45 ปีขึ้นไป เสี่ยงที่จะถูกหลอกมากที่สุด เพราะช่องทาง การติดต่อสื่อสารทางอินเทอร์เน็ตเพิ่มโอกาส ให้คนได้ทำความรู้จักกันมากขึ้น (Cormack, 2017)

เมื่อย้อนกลับมาที่สถานการณ์ในประเทศไทย อาชญากรรมรูปแบบ Romance Scam เริ่มมากขึ้น จำนวนผู้เสียหายก็มากขึ้นเช่นกันโดย พ.ต.อ. ภาณุวัฒน์ ร่วมรักษ์ รองผู้บังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับ อาชญากรรมทางเทคโนโลยี (TCSD) เปิดเผย ข้อมูลว่าในปี 2558 มีการร้องเรียนเข้ามามากถึง 80 คดี มูลค่าความเสียหาย 150 ล้านบาท ยังไม่นับรวมกับคดีที่ถูกร้องเรียนไปยังสถานี ตำรวจท้องที่และผู้เสียหายที่ไม่กล้าเข้าไป แจ้งความอีกเป็นจำนวนมาก อาชญากรรม ดังกล่าวสร้างความเสียหายต่อเนื่อง ข้อมูลสะสม ตั้งแต่วันที่ 21 มิถุนายน พ.ศ. 2561 ถึง 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2562 มีผู้เสียหายหลงเชื่อ และโอนเงินจำนวน 332 ราย รวมมูลค่า ความเสียหายประมาณ 193,015,902.11 บาท (Tossapon Tassanakunlapan, 2019, p. 93) และ สถิติในประเทศไทยล่าสุด วันที่ 6 พฤศจิกายน 2565 โดย พ.ต.ท.หญิงณพวรรณ ปัญญา รองโฆษก สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เปิดเผยว่าสถิติคดี การแจ้งความออนไลน์ www.thaipoliceonline.com ในประเภทหลอกรักลงทุน (Romance Hybrid Scam) ยอดสะสมตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม ถึง

31 ตุลาคม มีจำนวน 2,123 คดี รวมมูลค่า ความเสียหาย 862,496,631 บาท รองโฆษก กล่าวหาอาชญากรรมประเภทนี้ คนร้ายมักเข้ามา ตีสันทผ่านแอปพลิเคชันหาคู่ สร้างความไว้วางใจกับเหยื่อแล้วแนะนำการลงทุนด้วยเว็บไซต์ปลอม ด้วยเงินลงทุนไม่มากนัก ช่วงแรกก็สามารถ ถอนเงินได้กำไรจริงแต่ช่วงหลังจากที่ลงทุน ด้วยเงินจำนวนมากคนร้ายจะแจ้งให้ เสียค่าธรรมเนียมถึงจะสามารถถอนเงินออกมาได้ และจบด้วยการหายไปไม่สามารถติดต่อได้ ในที่สุด (Crime news team, 2022)

จากสถานการณ์และสถิติคดีเกี่ยวกับ หลอกรักออนไลน์ (Romance Scam) ข้างต้น ทำให้พิจารณาได้ว่าคดีดังกล่าวนี้มีรูปแบบ หรือวิธีการที่ใช้ในการหลอกลวงที่หลากหลาย และพัฒนายิ่งขึ้นตลอด โดยเฉพาะช่องทาง การโอนเงินที่พัฒนาจากสกุลเงินปกติ เปลี่ยนเป็นสกุลเงินดิจิทัลทำให้ยากต่อ การจับกุม การพัฒนาดังกล่าวทำให้จำนวน ผู้ตกเป็นเหยื่อและมูลค่าความเสียหาย เพิ่มขึ้นทุกปี ประชาชนทุกเพศทุกวัยล้วนมี โอกาสที่จะตกเป็นเหยื่อได้ อีกทั้งปัญหาดังกล่าว ส่งผลกระทบอย่างมากโดยเฉพาะเหยื่อที่ นอกจากจะเสียทรัพย์สินเงินทองหรือของมีค่า ต่าง ๆ แล้วยังเหยื่อยังได้รับความทุกข์อย่างมาก เมื่อถูกฉ้อโกง บางรายกล่าวว่าความเจ็บปวด และเสียใจที่ได้รับนั้นแย่กว่าการเสียเงินเสียอีก อีกทั้งเสี่ยงที่จะถูกขู่กรรโชก (Blackmail) เนื่องจากนักต้มตุ๋นข่มขู่ว่าจะเผยแพร่ภาพถ่าย และวิดีโอของเหยื่อลงในอินเทอร์เน็ต สิ่งนี้ทำให้ เหยื่อทุกข์ใจมากจนอาจฆ่าตัวตายในที่สุด (Nyam, 2020, p. 190) จากที่มาและความสำคัญ การศึกษาวิจัยในหัวข้อหลอกรักออนไลน์

(Romance Scam) เพื่อศึกษาสาเหตุที่ทำให้ประชาชนตกเป็นเหยื่อและคิดค้นหาแนวทางป้องกันการตกเป็นเหยื่อหลอกรักออนไลน์ (Romance Scam) จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องทำการศึกษาวิจัย

■ คำนิยาม

1. หลอกรักออนไลน์ (Romance Scam) หมายถึง การที่นักต้มตุ๋นหลอกลวงให้เกิดการหลงรักผ่านสื่อสังคมออนไลน์จนเหยื่อหลงเชื่อแล้วมอบทรัพย์สินหรือของมีค่าให้

2. การตกเป็นเหยื่อ หมายถึง บุคคลที่ได้รับ ความเสียหายทางด้านชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือทรัพย์สินจากการประกอบอาชญากรรมประเภทหลอกรักออนไลน์ (Romance Scam)

3. การป้องกันอาชญากรรม หมายถึง มาตรการและกิจกรรมต่างๆ ที่กำหนดขึ้นเพื่อป้องกันการต้มตุ๋นเหตุจูงใจของผู้กระทำผิด ซึ่งเป็นการป้องกันอาชญากรรมไม่ให้เกิดผู้กระทำผิดขึ้น และในขณะเดียวกันก็ควรมีการป้องกันไม่ให้ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมประเภทหลอกรักออนไลน์ (Romance Scam) โดยการตัดช่องโอกาสในการกระทำผิดของอาชญากร

■ วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสาเหตุที่ทำให้ประชาชนตกเป็นเหยื่อหลอกรักออนไลน์ (Romance Scam)
2. เพื่อศึกษาแนวทางป้องกันการตกเป็นเหยื่อหลอกรักออนไลน์ (Romance Scam)

■ ระเบียบวิธีวิจัย

3.1 วิธีการวิจัย

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตวิธีการวิจัยโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง มีการปรับเปลี่ยนถ้อยคำของข้อคำถามให้สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลในแต่ละบุคคลแตกต่างกันไปตามบริบทหรือสถานการณ์ โดยเริ่มจากสัมภาษณ์ผู้เสียหายหรือเหยื่อหลอกรักออนไลน์ (Romance Scam) เพราะบุคคลเหล่านี้จะสามารถแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก และให้ข้อมูลเรื่องราวที่ประสบปัญหา มาได้อย่างละเอียดถี่ถ้วน นอกจากนี้ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์พนักงานสอบสวนที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่คดีหลอกรักออนไลน์ (Romance Scam) และผู้ดูแลระบบหรือแอดมินเพจที่เกี่ยวข้องในคดีดังกล่าว เพื่อรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสาเหตุที่ทำให้ประชาชนตกเป็นเหยื่อหลอกรักออนไลน์ (Romance Scam) และแนวทางป้องกันการตกเป็นเหยื่อหลอกรักออนไลน์ (Romance Scam)

3.2 ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Information)

การใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีการกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยผู้เสียหายหรือเหยื่อหลอกรักออนไลน์ (Romance Scam) พนักงานสอบสวนที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ และผู้ดูแลระบบหรือแอดมินเพจที่เกี่ยวข้องในคดีดังกล่าว โดยดำเนินการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่าง

แบบเจาะจง (Purposive Random) เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพมาประมวลผล อันนำไปสู่ข้อค้นพบศึกษาวิจัยต่อไป ซึ่งกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับการศึกษาสาเหตุที่ทำให้ประชาชนตกเป็นเหยื่อหลอกรักออนไลน์ (Romance Scam) และศึกษาแนวทางป้องกันการตกเป็นเหยื่อหลอกรักออนไลน์ (Romance Scam) ได้ดังต่อไปนี้

3.2.1 ผู้เสียหายหรือเหยื่อหลอกรักออนไลน์ (Romance Scam) ที่ได้ลงบันทึกประจำวันหรือแจ้งความกับสถานีตำรวจในท้องที่หรือแจ้งความออนไลน์ โดยจะการติดต่อประชาสัมพันธ์ผ่านผู้ดูแลระบบหรือแอดมินเพจ Thai Anti Scam และเพจ KTT เตือนภัยสแกมเมอร์ (เตือนภัยหลอกลวงทุกรูปแบบ) เพื่อประชาสัมพันธ์โครงการ โดยเป็นการขออนุญาตโพสต์ประชาสัมพันธ์ข้อมูลในกลุ่มสำหรับผู้ที่สนใจและเต็มใจที่จะเข้าร่วมการวิจัย 10 ท่าน

3.2.2 พนักงานสอบสวนระดับหัวหน้าจากกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (บก.ปอท.) ที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป 5 ท่าน

3.2.3 พนักงานสอบสวนระดับหัวหน้าจากศูนย์ปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ศปอส.ตร.) ที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป 5 ท่าน

3.2.4 ผู้ดูแลระบบหรือแอดมินเพจ Thai Anti Scam ซึ่งมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับหลอกรักออนไลน์ (Romance Scam) 5 ปีขึ้นไป โดยเป็นการติดต่อผ่าน Facebook 1 ท่าน

3.2.5 ผู้ดูแลระบบหรือแอดมินเพจ KTT เตือนภัยสแกมเมอร์ (เตือนภัยหลอกลวงทุกรูปแบบ) ที่มีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับหลอกรักออนไลน์ (Romance Scam) 5 ปีขึ้นไป โดยเป็นการติดต่อผ่าน Facebook 1 ท่าน รวมทั้งสิ้นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 22 ท่าน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Research Instruments)

3.3.1 การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ซึ่งคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เป็นแบบกึ่งโครงสร้างหรือเรียกว่าการสัมภาษณ์แบบปลายเปิด ผู้วิจัยทำการสร้างแบบสัมภาษณ์ประกอบด้วยประเด็นสำคัญ ดังนี้

1) ประเด็นที่ต้องการวิจัย ผู้วิจัยต้องการศึกษาสาเหตุที่ทำให้ประชาชนตกเป็นเหยื่อหลอกรักออนไลน์ (Romance Scam) และศึกษาแนวทางป้องกันการตกเป็นเหยื่อหลอกรักออนไลน์ (Romance Scam)

2) แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ชุดแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยแบบสัมภาษณ์จะแบ่งออกเป็น 3 ชุด ประกอบไปด้วย

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1 สำหรับผู้เสียหายหรือเหยื่อหลอกรักออนไลน์ (Romance Scam) โดยแบบสัมภาษณ์มี 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการตกเป็นเหยื่อหลอกรักออนไลน์ (Romance Scam)

ส่วนที่ 3 แนวทางการป้องกันการตกเป็นเหยื่อหลอกรักออนไลน์ Romance Scam

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะ
แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 2 สำหรับ
พนักงานสอบสวน โดยแบบสัมภาษณ์มี 5 ส่วน
ดังนี้

ส่วนที่ข้อมูลส่วนบุคคลประกอบด้วย
เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งปัจจุบัน
อายุราชการ

ส่วนที่ 2 ลักษณะของการ
ตกเป็นเหยื่อหลอกรักออนไลน์ (Romance Scam)

ส่วนที่ 3 สาเหตุการตกเป็นเหยื่อ
หลอกรักออนไลน์ (Romance Scam)

ส่วนที่ 4 แนวทางการป้องกันการ
การตกเป็นเหยื่อหลอกรักออนไลน์ (Romance
Scam)

ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะ
แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 3 สำหรับ
ผู้ดูแลระบบหรือแอดมินเพจ โดยแบบสัมภาษณ์
มี 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล
ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ

ส่วนที่ 2 ลักษณะของการ
ตกเป็นเหยื่อหลอกรักออนไลน์ (Romance Scam)

ส่วนที่ 3 สาเหตุการตกเป็นเหยื่อ
หลอกรักออนไลน์ (Romance Scam)

ส่วนที่ 4 แนวทางการป้องกันการ
การตกเป็นเหยื่อหลอกรักออนไลน์ (Romance
Scam)

ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะ
3.3.2 การตรวจสอบความถูกต้อง
ของข้อมูล

ตรวจสอบความถูกต้องโดยการพิจารณา
การได้มาซึ่งแหล่งข้อมูล ความครบถ้วนของ
รายละเอียดจากบทสัมภาษณ์โดยใช้วิธีการ

ตรวจสอบแบบสามเส้า (Data Triangulation)
คือ การพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ได้มานั้นมีความถูกต้อง
หรือไม่ก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลอันเป็นการ
ยืนยันความถูกต้องของข้อมูลที่ได้มา ประเภท
การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวม
ข้อมูล (Method Triangulation) คือ การพิจารณา
จากการเก็บข้อมูลที่แตกต่างกันเพื่อรวบรวม
ข้อมูลเรื่องเดียวกัน และการตรวจสอบสามเส้า
ด้านข้อมูล (Data Source Triangulation) คือ
การพิจารณาแหล่งเวลา สถานที่ และบุคคล
ที่แตกต่างกันออกไป เช่น ข้อมูลที่ได้มาจาก
ต่างเวลา ต่างสถานที่ที่จะมีความเหมือนกัน
หรือไม่ และถ้าเปลี่ยนผู้ให้ข้อมูลแล้วข้อมูลนั้น ๆ
จะยังเป็นเหมือนเดิมหรือไม่

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4.1 จัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์
ในการเก็บข้อมูลจากคณะสังคมศาสตร์และ
มนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เพื่อขอ
ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลไปยังกองบังคับ
การปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับ
อาชญากรรมทางเทคโนโลยี (บก.ปอท.),
ศูนย์ปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี
สารสนเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ศปอส.ตร.)
อีกทั้งส่งโดยตรงไปยังผู้ดูแลระบบหรือแอดมินเพจ
Thai Anti Scam และเพจ KTT เตือนภัยสแกมเมอร์
(เตือนภัยการหลอกลวงทุกรูปแบบ)

3.4.2 การนัดหมายวัน เวลา สถานที่
กับเจ้าหน้าที่เพื่อประสานงานในการขอสัมภาษณ์
เชิงลึกกับเจ้าหน้าที่และผู้เสียหายหรือเหยื่อ
หลอกรักออนไลน์ (Romance Scam) ที่ยินยอม
เปิดเผยข้อมูล โดยผู้วิจัยจะเดินทางไปสัมภาษณ์
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยตัวเอง ณ กองบังคับการ
ปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับ

อาชญากรรมทางเทคโนโลยี (บก.ปอท.) และ ศูนย์ปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี สารสนเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ศปอส.ตร.) อีกทั้งประสานงานในการขอสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ดูแลระบบหรือแอดมินเพจ Thai Anti Scam และเพจ KTT เตือนภัยสแกมเมอร์ (เตือนภัย การหลอกลวงทุกรูปแบบ)

3.4.3 ก่อนจะเริ่มการสัมภาษณ์และ สอนทนายผู้วิจัยจะมีการแจ้งสิทธิทั้งทางเอกสาร และปากเปล่าแก่ผู้เข้าร่วมการวิจัยทุกครั้ง เกี่ยวกับสิทธิในการขอยุติการให้สัมภาษณ์ และการรักษาความลับ วิธีการ และเวลา ในการเก็บรักษาข้อมูล รวมไปถึงขั้นตอนในการ ทาลายข้อมูล

3.4.4 สำหรับข้อมูลที่ ได้จากการ สัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะใช้รหัสแทนตัวผู้ให้สัมภาษณ์ แทนตัวชื่อ-นามสกุล และตำแหน่ง/ยศจริง ของเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ให้สัมภาษณ์และเพื่อ เพื่อป้องกันความลับและปกป้องสิทธิของ ผู้เข้าร่วมการวิจัยในครั้งนี้ เมื่อรวบรวมข้อมูลที่ ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยจะดำเนินการ วิเคราะห์ข้อมูลในขั้นต่อไป

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิง คุณภาพ ซึ่งหลังจากผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก นำมาซึ่งข้อมูล จากผู้ให้ข้อมูลที่มีความรู้ ประสบการณ์ และ มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลอกรักออนไลน์ (Romance Scam) มาวิเคราะห์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ ข้อมูลจากเนื้อหา (Content Analysis) ทำการ เปรียบเทียบ เรียบเรียง แยกประเด็นและสรุป ประเด็นของผู้ให้ข้อมูล จากนั้นนำข้อมูล มาเรียบเรียงในรูปแบบพรรณนาให้สอดคล้อง

กับวัตถุประสงค์ในการวิจัย และนำเสนอ ข้อค้นพบที่น่าสนใจ ประเด็นที่ควรได้รับการแก้ไข ปรับปรุงและพัฒนาในลำดับต่อไป

3.6 ข้อพิจารณาด้านจริยธรรมการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง แนวทางป้องกันการตกเป็นเหยื่อหลอกรักออนไลน์ (Romance Scam) ได้ผ่านคณะกรรมการการพิจารณา จริยธรรม การวิจัยในมนุษย์ ของคณะสังคมศาสตร์และ มนุษย์ศาสตร์ เลขที่รับรอง 2023/184.3110 เป็นที่เรียบร้อย และจะมีเพียงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง กับการวิจัยในครั้งนี้ที่สามารถเข้าถึงข้อมูลนี้ได้แก่ คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน และ ผู้วิจัยเพียงเท่านั้น โดยข้อมูลในครั้งนี้จะทำการ เก็บไว้เพียง 1 ปี หลังจากนั้นจะทำการทำลาย ข้อมูล โดยการลบไฟล์ข้อมูลดิบ ลบไฟล์บันทึก เสียง ทำลายเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งหมด

ผลการศึกษา

จากการศึกษาพบว่า ลักษณะการตกเป็นเหยื่อ หลอกรักออนไลน์ (Romance Scam) นั้นส่วนใหญ่ มีลำดับขั้นตอนลักษณะพฤติกรรม 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 สร้างบัญชีปลอมในเครือข่ายสังคม ออนไลน์

ขั้นที่ 2 เริ่มการสนทนาทักหาเหยื่อเชิงขู่ว่า เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ในฐานะคนรัก

ขั้นที่ 3 สร้างบทบาทของตนเอง แสร้งว่า ในฐานะดีและมีอาชีพที่มั่นคง

ขั้นที่ 4 สร้างสถานการณ์ฉุกเฉินทางการเงินเพื่อขอความช่วยเหลือ

ขั้นที่ 5 มิจฉาซีพีให้เหยื่อโอนเงินไปยังบัญชีบุคคลที่ 3 หรือบัญชีม้าที่ชื่อเจ้าของบัญชีเป็นคนไทย

โดยสามารถสรุปสาเหตุการตกเป็นเหยื่อหลอกรักออนไลน์ (Romance Scam) ได้ดังนี้

1. ขาดการรับรู้/ขาดประสบการณ์ ส่วนมากนั้นเหยื่อไม่เคยรู้จักเรื่อง Romance Scam มาก่อน ทำให้ตกเป็นเหยื่อได้อย่างง่ายดายอันเกิดจากการขาดประสบการณ์

2. ความรัก ความหลง ขอบความ Romantic ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อมักมีความเชื่อในความรักที่โรแมนติก ดังนั้นเมื่อมีมิจฉาซีพีสานสัมพันธ์ด้วยบทสนทนาแสนหวานจึงทำให้เหยื่อลุ่มหลงจนเกิดความรักและไว้วางใจ

3. ความโลภ มิจฉาซีพีมักสร้างภาพว่าตนเองร่ำรวย ดังนั้น ผู้ที่ต้องการมีสิทธิ์ในทรัพย์สินหรือมรดกของคู่รักจึงตัดสินใจแต่งงานเพื่อยกระดับฐานะของตนเองให้ดีขึ้นจึงมักตกเป็นเหยื่อ

และสุดท้ายแนวทางป้องกันการตกเป็นเหยื่อหลอกรักออนไลน์ (Romance Scam) ประกอบด้วย 2 แนวทางหลัก ๆ ดังนี้

1. การป้องกันผู้กระทำความผิด คือ การมุ่งเน้นไปที่การกำจัดมูลเหตุในการก่ออาชญากรรมของอาชญากร จากการศึกษาพบว่า การป้องกันผู้กระทำความผิดสามารถทำได้ 3 แนวทาง ดังนี้

1.1 การเพิ่มการประชาสัมพันธ์เชิงรุก เช่น การกระจายข่าวผ่านสื่อ, จัดทำวิดีโอหนังสือเตือนภัย, การส่ง sms เตือนภัยประชาชน, ติดโปสเตอร์เตือนภัยในที่สาธารณะ ห้างสรรพสินค้า ห้องน้ำบิมน้ำมัน ห้องน้ำในที่สาธารณะรวมถึงขยายให้ความรู้ที่โรงเรียน

มหาวิทยาลัยเพราะทุกเพศทุกวัยล้วนสามารถตกเป็นเหยื่อได้ เป็นต้น เพื่อสร้างความตระหนักรู้ให้กับประชาชน

1.2 การป้องกันปราบปรามด้วยการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ตำรวจโดยหลักสูตรนั้นต้องเน้นเรื่องของ Romance Scam เพื่อเสริมทักษะการเตรียมรับมือของเจ้าหน้าที่โดยขั้นตอนที่ควรพัฒนามากที่สุดคือขั้นตอนการสอบสวน เนื่องจากคดีดังกล่าวผู้เสียหายต้องใช้ความกล้าและก้าวผ่านความอาย ดังนั้น พนักงานสอบสวนต้องปรับปรุงการทำงาน เห็นอกเห็นใจ เคารพ และไม่พูดซ้ำเติมเหยื่อ และควรมีพนักงานสอบสวนหญิงดูแลเรื่องนี้โดยเฉพาะ

1.3 ภาครัฐและเอกชนต้องร่วมมือกันเพื่อกำจัดบัญชีม้าและบัญชีผู้ใช้ปลอม โดยภาครัฐในส่วนของผู้เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องเร่งจับตัวคนร้าย และคนที่รับจ้างเปิดบัญชีม้าให้เร็วที่สุด และภาคเอกชน เช่น แอปพลิเคชัน Facebook (FB), Instragram (IG), Tinder และ Tiktok ควรมีระบบคัดกรองยืนยันตัวตนบัญชีผู้ใช้โซเชียลมีเดียที่ยังขึ้น นอกจากนี้ธนาคารต้องปรับปรุงระบบการเปิดบัญชีธนาคารให้รัดกุมยิ่งขึ้นเพื่อทำให้การรับจ้างเปิดบัญชีม้าเป็นไปได้ยากขึ้น

2. การป้องกันตนเองของเหยื่อ คือ ข้อปฏิบัติที่เหยื่อควรปฏิบัติเพื่อลดโอกาสการตกเป็นเหยื่อ เช่น เมื่อจะพัฒนาทำความรู้จักผู้คนในโลกออนไลน์ต้องไม่ประมาทโดยอย่างน้อยต้องขอวิดีโอคอลเห็นหน้าเพื่อพิสูจน์ยืนยันตัวตน อีกทั้งต้องเปิดรับข่าวสารบ้านเมืองให้มากขึ้นเพื่อระมัดระวังตนเอง และหากมีความรักควรปรึกษาเพื่อนสนิทหรือครอบครัวเพื่อรับฟังความคิดเห็น

■ **สรุปและอภิปราย**

จากการศึกษาพบว่า ลักษณะการตกเป็นเหยื่อ หลอกกรักออนไลน์ (Romance Scam) นั้น มีองค์ประกอบ 3 ฝ่าย คือ มิจฉาชีพ, เหยื่อ และบัญชีม้า โดยลักษณะพฤติกรรมมีขั้นตอนมี 5 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 สร้างบัญชีปลอมด้วยการสร้างบัญชีผู้ออนไลน์ของตนเองด้วยข้อมูลที่ปลอมแปลงขึ้นมาและใช้ภาพถ่ายที่ขโมยมาจากบุคคลอื่น โดยไม่ได้รับอนุญาต

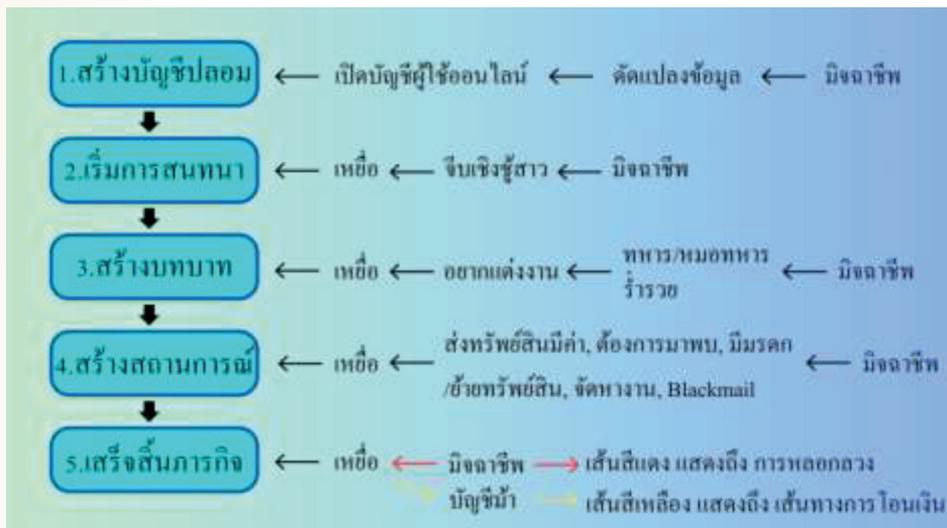
ขั้นที่ 2 เริ่มการสนทนากับเหยื่ออย่างรวดเร็วในเชิงผู้ชายสาวอยากพัฒนาความสัมพันธ์ด้วยการใช้เทคนิคทางจิตวิทยาจนเหยื่อหลงเชื่อถ่ายภาพชีวิตประจำวันส่งมาให้พร้อมทั้งข้อความเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือไว้วางใจ ใช้คำพูดสุภาพ คำหวานชวนให้เหยื่อตกหลุมรัก

ขั้นที่ 3 สร้างบทบาทด้วยการนำเสนอตัวเองในลักษณะเป็นคนฐานะร่ำรวย จริงจังด้านความรัก อยากแต่งงานสร้างครอบครัว ด้านอาชีพนั้น มีอาชีพที่มั่นคงส่วนใหญ่จะนำเสนอตนเองว่ามีอาชีพเป็นทหาร

ขั้นที่ 4 สร้างสถานการณ์ขอความเห็นใจจากเหยื่อให้ช่วยเหลือเรื่องเงิน สร้างความหวังว่าจะได้เจอกันหรือออกอุบายต่าง ๆ เพื่อให้เหยื่อโอนเงินไปให้ เช่น อ้างว่าจะส่งทรัพย์สินมีค่าหรือของขวัญมาให้แต่เมื่อพัสดุมาถึงสนามบินกลับติดปัญหานำออกไม่ได้ต้องชำระภาษีหรือต้องการมาพบเหยื่อที่ประเทศไทย แต่ติดปัญหาค่าดำเนินการจึงขอร้องให้เหยื่อช่วยเหลือ เป็นต้น

ขั้นที่ 5 เสร็จสิ้นภารกิจโดยมิจฉาชีพจะให้เหยื่อโอนเงินไปยังบัญชีธนาคารภายในประเทศ โดยชื่อเจ้าของบัญชีจะเป็นคนไทย (บัญชีม้า) สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงถึงลักษณะพฤติกรรมการหลอกกรักออนไลน์ (Romance Scam)

ที่มา: ผู้วิจัย

โดยลักษณะพฤติการณ์ข้างต้นสอดคล้องกับ Tossapon Tassanakunlapan (2019, pp. 4-6) ชี้ให้เห็นถึงเทคนิคหรือรูปแบบวิธีการหลอกล่อของพวกนักต้มตุ๋น Romance Scam ซึ่งใช้พื้นฐานทางจิตวิทยาาร่วมกันเก็บข้อมูล วิเคราะห์ วางแผน และดำเนินการตามแผนเรียกสั้น ๆ ว่า “วิศวกรรมสังคม” Social Engineering ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. การสร้างตัวตนในโลกออนไลน์ปลอม โดยสร้างทั้งเพศชาย หญิง และเพศทางเลือก ด้วยการขโมยรูปคนหน้าตาดีจากแอปพลิเคชันอื่นมาโดยลักษณะร่วมคือมักอ้างว่าโสดต้องการหารักแท้

2. เลือกช่องทางในการหลอกล่อ โดยแอปพลิเคชันที่ใช้ก่อเหตุมากที่สุด คือ Facebook, Instagram, Skout, Tinder, Badoo, OkCupid, Twoo, Thai date VIP, Tagged, Match.com ตามลำดับ

3. เลือกเป้าหมาย โดยมักเลือกเหยื่อที่มีลักษณะเป็นคนขี้อ่อนที่ต้องการหาเพื่อน/คนรักในโลกออนไลน์

4. สร้างบทบาทเพื่อเข้าถึงเป้าหมาย พวกนักต้มตุ๋นสร้างความน่าเชื่อถือทางอาชีพ ด้วยการส่งรูปหนังสือเดินทางหรือบัตรประจำตัวที่ปลอมแปลงมาแล้วให้กับเหยื่อ ภาพที่พบมากที่สุดคือ ชุดทหาร ชุดวิศวกร ภาพแท่นขุดเจาะน้ำมันกลางทะเล โดยลักษณะร่วมของพวกนักต้มตุ๋น คือ ทักไปสานสัมพันธ์แนวผู้ชายจนกลายเป็นความรักผ่านคำพูดที่แสนหวาน ทำให้เหยื่อรู้สึกเป็นคนสำคัญ ส่งภาพถ่ายระหว่างวันให้เพื่อแสดงว่าตัวเองมีตัวตนจริง

5. การสร้างสถานการณ์ เหล่านักต้มตุ๋นมักสร้างสถานการณ์แสดงความน่าสงสาร

ขอความเห็นใจจากเหยื่อให้ช่วยเรื่องปัญหาทางการเงิน เช่น หลอกว่าจะส่งของมีค่ามาให้ แต่สิ่งของที่ส่งมาติดอยู่ที่กรมศุลกากรต้องจ่ายค่าธรรมเนียมจึงขอให้เหยื่อช่วยจัดการ หรือ หลอกชักชวนให้มาทำธุรกิจร่วมกันในบั้นปลายชีวิต เป็นต้น

6. เสร็จสิ้นภารกิจทางการเงิน นักต้มตุ๋นมักหลอกให้โอนเงินผ่าน 3 ช่องทางหลัก ดังนี้

6.1 บัญชีธนาคารภายในประเทศ เป็นช่องทางที่ถูกร้องขอมากกว่า 90% ส่วนมากชื่อเจ้าของบัญชีจะเป็นคนไทย (บัญชีม้า)

6.2 โอนเงินไปต่างประเทศผ่านธนาคาร โดยปลายทางมักเป็นไนจีเรียกับมาเลเซีย มักอ้างในกรณีทำธุรกิจต่างประเทศ

6.3 ส่งมอบเงินด้วยตนเอง มีการนัดเจอตัวจริงแต่เมื่อถึงเวลานัดจะอ้างว่าโดนกักตัวในสนามบินจึงส่งตัวแทนไปรับเงินจากเหยื่อแทน เช่น เพื่อนที่เป็นเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เป็นต้น

โดยสาเหตุหลักที่ทำให้ประชาชนตกเป็นเหยื่อหลอกรักออนไลน์ (Romance Scam) สามารถแบ่งออกเป็น 3 สาเหตุ ดังนี้

1. ขาดการรับรู้/ขาดประสบการณ์ หมายถึง การที่ผู้เสียหายหรือเหยื่อไม่มีประสบการณ์การถูกหลอกลวงในรูปแบบหลอกรักออนไลน์ (Romance Scam) มาก่อนและขาดการรับรู้ไม่เท่าทันต่อข้อมูลข่าวสารอาชญากรรมรูปแบบดังกล่าวทำให้ไม่รู้จักริธีรับมือ รู้ไม่เท่าทันเทคนิควิธีการหรือกลโกงของมิจฉาชีพ (scammer) ยกตัวอย่างเช่น เมื่อมิจฉาชีพเป็นชาวต่างชาติ อ้างตัวว่าเป็นทหารยังทำให้เหยื่อที่ไม่เคยมีแฟนต่างชาติหรือทหารจึงหลงเชื่อคำโกหกได้อย่างง่ายดายเนื่องจากไม่มีประสบการณ์สอดคล้องกับ Nyam (2020, p. 189) อธิบายว่า

การขาดความรู้เกี่ยวกับความปลอดภัยในโลกไซเบอร์เป็นปัจจัยที่ง่ายต่อการเกิด Romance Scam ผู้คนส่วนใหญ่ไม่ทราบถึงกลยุทธ์ที่ซับซ้อนของอาชญากรรมทางอินเทอร์เน็ตจึงมีความเสี่ยงที่จะตกเป็นเหยื่อ

2. ความรัก ความหลง ชอบความ Romantic หมายถึง ผู้เสียหายมีความต้องการยกระดับฐานะหรือคุณภาพชีวิตของตนเองให้ดีขึ้นด้วยการแต่งงานกับชาวต่างชาติ หรือความโลภ ต้องการทรัพย์สินมรดกหรือสิ่งของมีค่าจากผู้อื่นด้วยความเสน่ห์หาโดยการลงทุนเพียงน้อยนิด แต่คิดว่าจะได้ผลตอบแทนที่มาก สอดคล้องกับ Nyam (2020, p. 189) อธิบายว่าสาเหตุของการตกเป็นเหยื่อเกี่ยวกับ Romance Scam นั้น ส่วนหนึ่งเกิดจากความต้องการแสวงหาการสัมผัสที่แปลกใหม่ (Sensation Seeking) คนกลุ่มนี้มีความอ่อนไหวสูง จะถูกเรียกว่าเป็นบุคคลที่มีความฉลาดทางอารมณ์น้อย ชอบผูกมัดอารมณ์ตัวเองกับคนอื่น มีความสุขจากการได้ทำอะไรหรือมีอารมณ์ร่วมกับผู้อื่น จึงมีความเสี่ยงสูงที่จะตกเป็นเหยื่อการหลอกลวงทางออนไลน์เพราะ Scammer จะสร้างบทสนทนาในลักษณะที่ดึงดูดอารมณ์เครื่องมือนหลักของพวกมันคือการสร้างความไวใจเมื่อทำสำเร็จแล้ว จะขู่กรรโชกเหยื่อเพื่อเงินจึงเป็นเรื่องง่ายดายอย่างไม่น่าเชื่อ คนที่มีความอ่อนไหวสูง และต้องการความผูกพันทางอารมณ์จึงตกเป็นเหยื่อของการหลอกลวงจากการหาคู่ออนไลน์ได้ง่าย

3. ความโลภ หมายถึง ความต้องการยกระดับฐานะหรือคุณภาพชีวิตของตนเองให้ดีขึ้นด้วยการแต่งงานกับชาวต่างชาติ หรือต้องการทรัพย์สินหรือสิ่งของมีค่าจากผู้อื่นจากความ

เสน่ห์หาด้วยการลงทุนเพียงน้อยนิดแต่คิดว่าจะได้ผลตอบแทนที่มาก สอดคล้องกับ Nyam (2020, p. 189) อธิบายว่าสาเหตุหลักของการตกเป็นเหยื่อเกี่ยวกับ Romance Scam ประกอบด้วยความโลภ (greedy) ปัจจัยนี้สามารถแบ่งออกเป็น 2 แบบ ประการแรกเป็นความโลภของ Scammer โดยจะจัดตั้งองค์การการศึกษา จึงหลอกลวงเงินจากเหยื่อออนไลน์ที่ไม่สงสัยอะไร อีกประการคือ ความโลภของเหยื่อเอง หนึ่งในรูปแบบการทำงานของ scammer คือ การสร้าง Profile เป็นทายาทมหาเศรษฐีมีมรดกมากมาย หลอกล่อเหยื่อให้เชื่อว่าพวกมันกำลังจะได้มรดกก่อนโตเหล่านั้น เหยื่อจึงตกหลุมพราง เพราะคิดว่าคนรักจะแบ่งปันเงินเหล่านั้นให้

และสุดท้ายแนวทางป้องกันการตกเป็นเหยื่อ หลอกรักออนไลน์ (Romance Scam) ประกอบด้วย 2 แนวทางหลัก ๆ ดังนี้

1. การป้องกันผู้กระทำผิด

1.1 การป้องกันผ่านสื่อ หมายถึง การเพิ่มการประชาสัมพันธ์เชิงรุกเพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้น เตือนภัยให้ความรู้เทคนิคการสังเกตคนร้าย และวิธีรับมือเมื่อตกเป็นเหยื่อผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น การกระจายข่าวผ่านสื่อ, จัดทำวิดีโอหนังสือเตือนภัยลงสื่อออนไลน์, การส่ง sms เตือนภัยประชาชน, ติดโปสเตอร์เตือนภัยในที่สาธารณะ ห้างสรรพสินค้า หองน้ำบิมน้ำมัน หองน้ำในที่สาธารณะรวมถึงขยายให้ความรู้ที่โรงเรียน มหาวิทยาลัยเพราะทุกเพศทุกวัยล้วนสามารถตกเป็นเหยื่อได้ เป็นต้น เพื่อสร้างความตระหนักรู้และเสริมเกราะป้องกันให้ประชาชนมากขึ้น

1.2 การป้องกันปราบปรามด้วยเพิ่มการอบรมเจ้าหน้าที่รัฐ หมายถึง การฝึกอบรม

เจ้าหน้าที่ตำรวจโดยเฉพาะในเขตสถานีตำรวจภูธรท้องที่เนื่องจากเป็นคดีที่ต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจเฉพาะ โดยหลักสูตรต้องเน้นเฉพาะครอบครัวในทุกกระบวนการของ Romance Scam เพื่อเสริมทักษะในการเตรียมรับมือ พัฒนาประสิทธิภาพของตำรวจตั้งแต่การสอบสวน สืบสวน ดำเนินคดีจับกุมคนร้าย โดยขั้นตอนที่ควรพัฒนามากที่สุดคือขั้นตอนการสอบสวน เนื่องจากคดีดังกล่าวผู้เสียหายต้องใช้ความกล้าและก้าวผ่านความอาย ดังนั้น พนักงานสอบสวนต้องปรับปรุงการทำงาน เห็นอกเห็นใจ เคารพ และไม่พูดซ้ำเติมเหยื่อ และควรมีพนักงานสอบสวนหญิงดูแลเรื่องนี้โดยเฉพาะ อาจจะให้ผู้เสียหายกล้าที่จะไปแจ้งความไม่เขินอายที่จะเล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นเพราะผู้หญิงด้วยกันจะเข้าใจกันดีกว่า

1.3 กำจัดบัญชีม้าและบัญชีผู้ใช้ปลอม หมายถึง ความร่วมมือจากภาครัฐและเอกชน โดยภาครัฐในส่วนของเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องเร่งจับตัวคนร้ายและคนเปิดบัญชีม้าให้ไว เพื่อตัดเครื่องมือของคนร้ายในการทำธุรกรรมทางการเงินและควรมีบริการเสริมจากภาครัฐ เช่น แอปพลิเคชันตรวจเช็คเบอร์มีจอาชีพ เป็นต้น เพื่อให้ประชาชนสามารถตรวจสอบและระมัดระวังตัวได้มากขึ้น และภาคเอกชน เช่น แอปพลิเคชัน Facebook (FB), Instagram (IG), Tinder และ Tiktok ควรมีระบบคัดกรองยืนยันตัวตนบัญชีผู้ใช้ออนไลน์ที่เข้มงวดยิ่งขึ้น เช่น ปัจจุบันในแอปพลิเคชัน Tinder มีการให้ผู้ใช้ถ่ายรูปเซลฟี่เพื่อยืนยันตัวตน เป็นต้น นอกจากนี้ ธนาคารต้องปรับปรุงระบบการเปิดบัญชีธนาคารให้รัดกุมยิ่งขึ้นเพื่อทำให้การรับแจ้งเปิดบัญชีม้าเป็นไปได้ยากขึ้น

2. การป้องกันตนเองของเหยื่อ หมายถึง การไม่ประมาท ใช้สติคิดให้รอบคอบก่อนทำ ความรู้จักคนในโลกออนไลน์ ไม่รีบร้อน โดยอย่างน้อยต้องขอวิดีโอคอลเห็นหน้าเพื่อยืนยันตัวตนไม่ใช่การหลอกลวงสวมรอยแอบอ้าง นำรูปผู้อื่นมาใช้ อีกทั้งต้องหมั่นศึกษาหาความรู้ รอบตัวเปิดรับข่าวสารบ้านเมืองให้มากขึ้น เพื่อระมัดระวังตนเอง และหากมีความรัก ควรปรึกษาคนรอบข้าง เพื่อนสนิท ครอบครัว เปิดโอกาสรับฟังความคิดเห็นคนรอบข้าง อันเป็นเครื่องมือที่ใช้เตือนสติจากทรรศนะของบุคคลที่สามเมื่อมีความรักเพื่อความปลอดภัย ซึ่งแนวทางการป้องกันทั้งหมดข้างต้นสอดคล้องกับ Sawatree Suksri (2017, pp. 426-427) อธิบายถึง “ทฤษฎีกิจวัตรประจำวัน” (Routine Activities Theory) และ “ทฤษฎีเปิดเผยวิถีชีวิต” (Lifestyle exposure Theory) คือสองทฤษฎีสำคัญที่ถูกพัฒนาขึ้นในช่วงที่นักอาชญาวิทยา เริ่มหันมาสนใจศึกษาพฤติกรรมของเหยื่อ เพื่ออธิบายสาเหตุของการเกิดอาชญากรรม หรือที่เรียกว่า “เหยื่อวิทยา” (Victimology) มากขึ้น (ประมาณต้นทศวรรษที่ 70) แทนที่จะศึกษาจากแง่มุมของอาชญากรแต่เพียงอย่างเดียว และทฤษฎีกิจวัตรประจำวัน (Routine Activities Theory) ซึ่งถูกพัฒนาขึ้นโดย Cohen และ Felson ก็เป็นอีกหนึ่งทฤษฎีที่นักอาชญาวิทยานิยมนำมา อธิบายสาเหตุของ อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ โดยคิดว่าการที่คนเรามีกิจวัตรประจำวันหรือ มีกิจกรรมที่กระทำบ่อยครั้งจนประจำสม่ำเสมอ จะเป็นการเปิดช่องให้อาชญากรที่คอยสังเกตอยู่ สามารถวางแผนกระทำความผิดต่อบุคคลนั้นได้ ข้อสมมุติฐานสำคัญ คือ อาชญากรรมเกิดได้ เมื่อมีองค์ประกอบครบ 3 ประการ คือ

1. บุคคลที่มีแนวโน้มหรือแรงจูงใจที่จะกระทำความผิด (Likely and Motivated offenders)

2. เหยื่อหรือเป้าหมายที่เหมาะสม (Suitable Target) ในที่นี้อาจจำแนกได้เป็น 3 ประเภท คือ คน สิ่งของ และสถานที่ โดยสิ่งใดที่เคยตกเป็นเหยื่อมาแล้วสามารถตกเป็นเหยื่อซ้ำได้อีก

3. การมีผู้พิทักษ์ ประสิทธิภาพ หรือ การความสามารถที่จะปกป้องตัวเอง (Absence of a Capable Guardian)

จากแนวทางป้องกันการตกเป็นเหยื่อหลอกรักออนไลน์ (Romance Scam) ข้างต้นสามารถอธิบายโดยใช้ทฤษฎีอาชญาวิทยาด้วยทฤษฎีกิจวัตรประจำวัน (Routine Activities Theory) ได้ดังนี้

1. บุคคลที่มีแนวโน้มหรือแรงจูงใจที่จะกระทำความผิด (Likely and Motivated offenders) ดังนั้น การที่ภาครัฐโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจเร่งจับตัวคนร้ายและธนาคารปรับปรุงระบบการเปิดบัญชีธนาคารให้รัดกุมยิ่งขึ้น เพื่อให้การรับแจ้งเปิดบัญชีมาเป็นไปได้อย่างขึ้น รวมถึงภาคเอกชน เช่น แอปพลิเคชัน Facebook (FB), Instagram (IG), Tinder และ Tiktok ควรมีระบบคัดกรองยืนยันตัวตนบัญชีผู้ใช้ออนไลน์ที่เข้มงวดยิ่งขึ้นจะช่วยลดโอกาสสร้างความลำบากและลดเครื่องมือที่อาชญากรนำมาใช้ก่อเหตุ ทุกสิ่งล้วนมีผลต่อแรงจูงใจของอาชญากรที่จะกระทำความผิดทั้งสิ้น

2. เหยื่อหรือเป้าหมายที่เหมาะสม (Suitable Target) ในที่นี้อาจจำแนกได้เป็น 3 ประเภท คือ คน สิ่งของ และสถานที่ โดยสิ่งใดที่เคยตกเป็นเหยื่อมาแล้วสามารถตกเป็นเหยื่อซ้ำได้อีก

ดังนั้น การประชาสัมพันธ์เชิงรุกให้ความรู้ ความเข้าใจ ข้อสังเกต และวิธีรับมือเมื่อตกเป็นเหยื่อแก่ประชาชนผ่านสื่อต่างๆ จะสร้างความตระหนักรู้ สร้างเกราะป้องกันภัยตนเอง เพื่อลดโอกาสการตกเป็นเหยื่อ และการที่ประชาชนป้องกันตนเองด้วยการดำเนินชีวิตด้วยสติ ดำรงตนอยู่ในความไม่ประมาท โดยเฉพาะก่อนทำความรู้จักคนในโลกออนไลน์ ไม่รีบร้อนโดยอย่างน้อยต้องขอวิดีโอคอล เห็นหน้าเพื่อยืนยันตัวตนไม่ใช่การหลอกลวงสวมรอยแอบอ้างนำรูปผู้อื่นมาใช้ นอกจากนี้ การหมั่นศึกษาหาความรู้รอบตัว ดูข่าวสารบ้านเมืองให้มากขึ้นเพื่อระมัดระวังตนเอง ทุกสิ่งล้วนเป็นการลดความเสี่ยงที่จะตกเป็นเหยื่อหรือเป้าหมายที่เหมาะสม (Suitable Target)

3. การมีผู้พิทักษ์ ประสิทธิภาพ หรือ การความสามารถที่จะปกป้องตัวเอง (Absence of a Capable Guardian) ดังนั้น การป้องกันปราบปรามด้วยการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ตำรวจด้วยหลักสูตรที่เน้นเฉพาะครอบคลุมในทุกกระบวนการของ Romance Scam เพื่อเสริมทักษะในการเตรียมรับมือ พัฒนาประสิทธิภาพของตำรวจตั้งแต่การสอบสวน สืบสวน ดำเนินคดี จับกุมคนร้ายซึ่งทั้งหมดล้วนเป็นการคุ้มครองที่ดีถือเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีผลต่อการตัดสินใจที่จะเลือกหรือไม่เลือกที่จะก่ออาชญากรรมของอาชญากร

■ **ข้อเสนอแนะ**

1. ข้อเสนอแนะสำหรับประชาชนทั่วไปและผู้ที่กำลังจะตกเป็นเหยื่อ

1.1 ไม่ประมาทในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ตรวจสอบการเพิ่มเพื่อนทางออนไลน์อย่างเข้มงวดโดยเฉพาะบัญชีผู้ใช้ต่างชาติ เช่น แอปพลิเคชัน Facebook (FB), Instrgram (IG), Tinder และ Tiktok ตามลำดับ

1.2 ไม่รีบร้อนในการทำความรู้จักเพื่อนทางออนไลน์ ใช้เวลาศึกษากันอย่างละเอียดถี่ถ้วน ขอดูวิดีโอคอลผ่านกล้องเพื่อพิสูจน์ยืนยันว่ามีตัวตนจริงไม่ได้ใช้ข้อมูลหรือรูปภาพของคนอื่นปลอมตัวมา และข้อสังเกตมีจรรยาบรรณไม่เรียกชื่อจริงหรือชื่อเล่นของฝ่ายตรงข้ามแต่จะใช้สรรพนามเรียกแทน เช่น Honey, Darling, Babe, Baby เป็นต้น

1.3 ไม่ควรเชื่อทุกสิ่งที่คนอื่นพูดหรือนำเสนอตัวเองเพราะการรู้จักกันทางออนไลน์สามารถสร้างตัวตนปลอมได้ หากฝ่ายตรงข้ามนำเสนอสร้างบาทตัวเองไม่ว่าจะเป็นเรื่องฐานะ อาชีพการงาน การศึกษา เป็นต้น เราควรใช้คำถามที่หลากหลายและลึกซึ้งเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ เพื่อวัดความรู้ ความเชี่ยวชาญชำนาญในเรื่องดังกล่าวเพื่อพิสูจน์ว่าคน ๆ นั้นรู้เรื่องนี้จริงหรือไม่ หากไม่รู้จริงอาจเป็นมิจฉาชีพปลอมตัวมา

1.4 เมื่อสร้างความสัมพันธ์ในโลกออนไลน์แล้วเจอสถานการณ์ที่ฝ่ายตรงข้ามพูดคุยเรื่องเงินไม่ว่าจะใช้เทคนิคข้ออ้างใด ๆ เพื่อขอเงิน ควรใช้สติพิจารณาอย่างถี่ถ้วนรอบคอบ โดยเฉพาะในความสัมพันธ์เชิงคู่สาวควรพิจารณาการกระทำมากกว่าหลงใหลในคำพูดที่แสนหวานหากคนรักขอให้ช่วยเรื่องเงิน ควรตระหนักให้ดีว่าสมควรหรือไม่ หากยังไม่เคยเจอตัวจริงหรือรู้จักกันมากพอก็ไม่สมควร

ช่วยเหลือ อีกทั้งต้องไม่โลภ พึงตระหนักไว้เสมอไม่มีของสิ่งใดในโลกได้มาอย่างง่ายดายโดยไม่ต้องแลกกับอะไรเลย นอกจากนี้ต้องติดตามข่าวสาร รู้เท่าทันเทคโนโลยีเพื่อสร้างองค์ความรู้ให้กับตนเองเป็นเกราะป้องกันภัยจากมิจฉาชีพที่มาในทุกรูปแบบกลโกง

1.5 ก่อนการโอนเงินทุกครั้ง ต้องตรวจสอบระมัดระวังให้ถี่ถ้วนรอบคอบทุกครั้ง หมายเลขบัญชี ชื่อเจ้าของบัญชีปลายทางเพื่อป้องกันการโอนเงินไปยังบัญชีม้าหรือมิจฉาชีพ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในส่วนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

2.1 เจ้าหน้าที่ตำรวจทั่วไปที่ปฏิบัติงานในส่วนของสถานีตำรวจทั่วประเทศต้องทำแผนปฏิบัติการสร้างองค์ความรู้เสริมทักษะในการรับมือกับคดีประเภทหลอกรักออนไลน์ (Romance Scam) เป็นยุทธวิธี ตั้งแต่การสอบสวน สืบสวน ดำเนินคดีจับกุมคนร้าย

2.2 กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (บก.ปอท.) และศูนย์ปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ศปอส.ตร.) ต้องพัฒนาองค์ความรู้และจัดการอบรมสม่ำเสมอเป็นประจำทุกปี ในเรื่องของการป้องกันและปราบปรามคดีประเภทหลอกรักออนไลน์ (Romance Scam)

3. ธนาคารแห่งประเทศไทยควรมีมาตรการการเปิดบัญชีบุคคลที่เข้มงวด รัดกุมยิ่งขึ้น สร้างข้อจำกัดจำนวนบัญชีบุคคลเพื่อป้องกันการเปิดบัญชีแล้วนำไปขายต่อหรือป้องกันการเปิดบัญชีม้า ตรวจสอบเส้นทางการเงินของผู้เปิดบัญชีและเข้มงวดในการเปิดบัญชี

ออนไลน์เพื่อป้องกันมิจฉ้อฉลใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการลักลอบเปิดบัญชีธนาคารทางออนไลน์

4. รัฐบาลต้องให้ความสำคัญต่อการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีในเชิงรุกโดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติใช้พื้นที่สื่อต่างๆ เน้นที่การประชาสัมพันธ์สร้างความตระหนักรู้ถึงภัยอาชญากรรมทางเทคโนโลยีทุกรูปแบบแก่ประชาชนทุกเพศทุกวัยเพราะหลอกรักออนไลน์ (Romance Scam) อาจเป็นจุดเริ่มต้นอันนำไปสู่การค้ำมนุษย์

■ บรรณานุกรม

Action Fraud. (n.d.). *Romance scams on the up during lockdown*. <https://www.actionfraud.policeuk/fauxmance>

Cormack, L. (2017). *More than \$25 million lost in online dating and romance scam in 2016*. The Sydney morning herald. The Sydney morning herald. <https://www.smh.com.au/business//consumer-affairs/more-than-25-million-lost-in-online-dating-and-romance-scams-in-2016-20170210-guacga.html>

Crime news team. (2022). *Warning about the “Romance Hybrid Scam” gang tricking people into falling in love and inviting them to invest Statistics reveal that in 8 months the damage increased to 861 million*. Online manager. <https://mgronlinecom/crime/detail/9650000105929>

Fletcher, E. (2022, February 10). *Reports of romance scams hit record highs in 2021*. Federal Trade Commission. <https://www.ftc.gov/news-events/data-visualizations/data-spotlight/2022/02/reports-romance-scams-hit-record-highs-2021>

Kemp, S. (2022, January 26). *Digital 2022: Global Overview Report*. Datareportal. <https://datareportal.com/reports/digital-2022-global-overview-report>

Nyam, I. H. (2020). Tackling Online Dating Scams and Fraud. *The International Journal Of Humanities & Social Studies*. 8(11), 189-190.

Sawatree Suksri. (2017). Computer/ Cybercrime and criminological theory. *Journal of Law*, 46(2), 426-427.

Tossapon Tassanakunlapan. (2019). *Limitations of the justice process to prevent and suppress romantic crimes (Romance Scam) and ways to raise public awareness*. <https://www.law.ac.th/law2011/journal/e1586790886.pdf>

